

Advies Provinciale Adviescommissie Kunsten betreffende aanvullende planvorming van philharmonie zuidnederland

Op 2 juni ontvingen wij het verzoek een reactie te geven op de aanvullende planvorming van philharmonie zuidnederland, te weten het plan “philharmonie zuidnederland - één orkest met twee vestigingsplaatsen” van 31 mei 2017 en het plan “Publieksbereik en eigen inkomsten”.

Deze plannen zijn tot stand gekomen op verzoek van OCW (n.a.v. advies van de Raad voor Cultuur) en de provincie Noord-Brabant met als doel:

- Binnen de komende subsidieperiode via volledige integratie van twee orkestkernen om tot één orkest te komen. Onderdeel van dat plan is een strategie ten aanzien van de geografische vestiging (standplaats) van het orkest die rekening houdt met zowel artistieke als bedrijfsmatige en regionale overwegingen.
- Een uitgewerkte strategie neer te zetten voor een groter publieksbereik en voor het behalen van meer eigen inkomsten.

De provincie heeft zelf, samen met de provincie Limburg ook een scenario-onderzoek laten uitvoeren door Berenschot en MH Management, ten behoeve van de philharmonie zuidnederland, om mogelijke toekomstscenario's in beeld te krijgen. Mede op basis van dit scenario-onderzoek, het plan van het orkest, het aan ons gevraagde advies en bestuurlijke overwegingen wil de provincie een besluit nemen over de subsidietoekenning 2018-2020.

Bij deze brengen wij ons advies uit. Eerder deden we dat ook al voor het businessplan 2017-2020. Aangezien dat plan ook ten grondslag ligt aan de nu voorliggende plannen, hebben wij voor interpretatie van de plannen ook informatie hieruit meegenomen in onze oordeelsvorming.

Voorafgaand

In ons algemene advies bij de beoordeling van paragraaf 1 en 2 van de subsidieregeling hedendaagse cultuur haalden wij al aan dat we van mening zijn dat de uitzonderingspositie van de philharmonie zuidnederland niet wordt gerechtvaardigd door de positie die het orkest historisch inneemt in het veld van kunst en cultuur in Brabant. De uitzonderingspositie van philharmonie zuidnederland in de provinciale infrastructuur doet het belang van andere organisaties in die sector in onze ogen te kort. Wij maken ons zorgen over de infrastructuur in de muzieksector door het wegvallen van enkele belangrijke spelers.

De Adviescommissie maakte eerder bovendien bezwaar tegen de figuur waarin philharmonie zuidnederland zich door die uitzonderingspositie kon onttrekken aan een onafhankelijke kwaliteitsbeoordeling. De Adviescommissie waardeert het de afgelopen maanden al betrokken te zijn geweest bij de beoordeling van het businessplan 2017-2020 en ook nu bevraagd te worden.

Een orkest speelt op diverse vlakken een belangrijke rol in het Brabantse vestigingsklimaat en het orkest is in haar basis dan ook een belangrijke speler in het Brabantse cultuursysteem.

Het eerder beoordeelde businessplan 2017-2020 en het nu voorliggende plan ‘Publieksbereik en eigen inkomsten’ van philharmonie zuidnederland zijn in de ogen van de Adviescommissie over het geheel inhoudelijk goed. Het orkest voert de verschillende pijlers van het orkestbeleid (symfonische muziekpraktijk, educatie, innovatie) goed uit. Met de keuze voor chefdirigent Dmitri Liss maakt philharmonie zuidnederland een keuze voor vakmanschap. Ook het vakmanschap in de uitvoering en de educatieve programma's is in principe goed.

Over het plan ‘philharmonie zuidnederland – één orkest met twee vestigingsplaatsen’

In het plan 'philharmonie zuidnederland – één orkest met twee vestigingsplaatsen' geeft het orkest aan de 2 standplaatsen en de formatie van 105 fte orkestmusici vast te willen houden. Daar wordt in onze ogen geen sterke inhoudelijke onderbouwing voor gegeven, er lijkt te worden toegeschreven naar het behoud van de huidige situatie. Wat daarbij opvalt is dat inhoudelijk ook niet wordt ingegaan op de scenario's die een kleinere orkestformatie verkennen.

Wij zijn van mening dat het scenario-onderzoek de directe gevolgen van de scenario's in beeld heeft gebracht, maar daarbij nog geen inzicht heeft gegeven in mogelijke alternatieven om de doelstellingen toch te bereiken of negatieve effecten om te buigen. Het orkest heeft in zijn plannen de verantwoordelijkheid voor die inhoudelijke afwegingen ook niet genomen.

Het orkest concludeert op het punt van de geografische vestiging, dat de risico's van 1 vestigingsplaats groter zijn dan de mogelijke winst die dat zou opleveren, maar ook hier ontbreekt een eigen inhoudelijke afweging. Er wordt alleen verwezen naar enkele citaten uit het scenario-onderzoek die de keuze voor de huidige situatie ondersteunen. De motivatie is daarmee wat opportunistisch. De zorg over het subsidievolume lijkt bepalend voor de keuze voor twee standplaatsen en is in het plan ondergeschikt aan inhoudelijke overwegingen. Philharmonie zuidnederland haalt op pagina 8 aan dat de verschillen tussen één en twee standplaatsen verwaarloosbaar klein zijn, maar wij zien wel degelijk een groot financieel verschil in de reiskosten van de musici, zoals de begrotingen en kostenberekeningen in de scenario's aantonen.

Philharmonie zuidnederland geeft daarnaast aan dat de regionale binding beter zou zijn bij het behoud van twee kernen, en haalt daarbij een quote uit het scenario-onderzoek aan. Dit lijkt ons echter niet per definitie het geval. Een verkenning van alternatieve manieren om de regionale binding met beide provincies te behouden bij vestiging in één van beide, ontbreekt.

In het plan wordt ook weinig inzicht gegeven in de inhoudelijke afwegingen die verder op het vlak effectiviteit en efficiëntie worden gemaakt.

Wat opvalt in het nieuwe plan over integratie van twee orkestkernen naar één orkest is dat het orkest veel stappen neemt om de interne communicatie te verbeteren, o.a. door Limburgse orkestleden en Brabantse orkestleden te mengen. De Adviescommissie vindt het verbazingwekkend dat dit nu pas in gang lijkt te worden gezet, maar de opzet van de interne communicatie getuigt wel van een serieuze aanpak om de cultuur te veranderen, weerstand te slechten en onderlinge verbindingen te leggen: kortom, om er meer één orkest van te maken.

Conclusie

Vanwege de fusie heeft philharmonie zuidnederland in 2013 een aanzienlijk hogere bijdrage van de Provincie Noord-Brabant ontvangen dan tot dan toe gebruikelijk was. Daarbij werd aangegeven dat de bijdrage eenmalig zou zijn en werd onder andere de opdracht gegeven in formatie terug te gaan. Het orkest heeft weinig inspanningen gepleegd daaraan te voldoen of er zelfs maar op voor te sorteren om aan deze eerdere voorwaarden tegemoet te komen. Wij zijn van mening dat GS daar in principe eerst haar eigen conclusies aan zou moeten verbinden alvorens de huidige plannen te beoordelen.

De Adviescommissie is van mening dat het plan 'philharmonie zuidnederland – één orkest met twee vestigingsplaatsen' onvoldoende antwoord geeft op de opdracht om onderbouwd tot een keuze te komen voor de standplaats. De keuze wordt vooral gemotiveerd op basis van de wens van behoud van de huidige situatie. Het plan geeft daarmee eigenlijk nog steeds geen antwoord op de verwachtingen en wensen van de provincie op het gebied van efficiency en de positie van het orkest in het Brabantse cultuursysteem.

Het orkest lijkt nog uit te gaan van het gegeven dat het zijn uitzonderingspositie behoudt.
Het orkest zou in onze ogen, vanuit het belang van een sterke Brabantse muziekinfrastructuur
* ófwel andere keuzes moeten maken op het gebied van effectiviteit en efficiency;
* ófwel zich meer kunnen inspannen op het gebied van de samenwerkingsverbanden met andere spelers uit die infrastructuur en innovatie.

Het is dus aan de provincie te bezien welke doelstellingen voor haar prevaleren.

Namens de Adviescommissie Kunsten,
Dhr. Alex de Vries, voorzitter van de Adviescommissie Kunsten

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Alex de Vries', written in a cursive style.